

STORTINGET

Innst. 271 S

(2021–2022)

Innstilling til Stortinget
fra arbeids- og sosialkomiteen

Dokument 8:142 S (2021–2022)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Mímir Kristjánsson om harmonisering av rentesatser ved etterbetaling av ytelser og tilbakekreving av feilutbetalinger fra Nav

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med forslag til nødvendige lovendringer i folketrygdloven § 22-17 og § 22-17a for å sikre harmonisering av rentesatsene ved etterbetalinger av ytelser og tilbakekreving av feilutbetalinger fra Arbeids- og velferdsdirektoratet.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens behandling

Komiteen ba i brev av 10. mars 2022 om statsrådens vurdering av forslaget. Statsrådets svarbrev 25. mars 2022 følger vedlagt.

Som ledd i komiteens behandling av representantforslaget ble det åpnet for å komme med skriftlig innspill. Det kom ingen skriftlige innspill.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Tuva Moflag, Runar Sjøstad, Trine Lise Sundnes og Torbjørn Vereide, fra Høyre, Henrik Asheim, Anna Molberg og Aleksander Stokkebø, fra Senterpartiet, Anja Ninasdotter Abusland og Per Olaf Lundteigen, fra Fremskrittspartiet, Dagfinn Henrik Olsen og Gisle Meininger Saudland, fra Sosialistisk Venstreparti, lederen Kirsti Bergstø, og fra Rødt, Emma Watne, viser til Representantforslag 142 S (2021–2022) om harmonisering av rentesatser ved etterbetaling av ytelser og tilbakekreving av feilutbetalinger fra Nav, fremmet av Rødt. Forslaget tar for seg det faktum at det i dag er ulik rentesats ved etterbetalinger av ytelser og tilbakekreving av feilutbetalinger fra Arbeids- og velferdsdirektoratet, og det foreslås at disse skal harmoniseres.

Komiteen har bedt arbeids- og inkluderingsministeren om en vurdering av representantforslaget. Statsråden skriver i sitt svarbrev til komiteen at hun ikke mener det er hensiktsmessig å endre regelverket slik det foreslås, og begrunner det med at det kan få uheldige utslag for den enkelte skyldner. Hun skriver blant annet at en endring i regelverket slik det foreslås, innebærer en risiko for at de samlede krav om tilbakebetaling blir høyere enn i dag, og at dersom en ordinær renteordning skal vurderes innført til erstatning for rentetillegget, mener statsråden at det må ses nærmere på hvilke utslag det vil få i praksis.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Rødt, mener det er viktig at feilbetalinger av støna-

der blir håndtert på en måte som både er økonomisk bærekraftig og sosialt rettferdig. Gjennom dagens regelverk får mottakere som skylder penger til Nav som følge av feilbetalinger, krav om å betale beløpet tilbake over en tidsperiode. I tilfeller der det vurderes at mottakeren burde oppdaget feilen og meldt ifra på et tidligere tidspunkt, vil mottakeren få et samlet gebyr på 10 pst. som legges på toppen av det totale kravet.

Flertallet viser til at mange mottakere vil bruke flere år på en nedbetalingsplan der de skylder penger. Dersom et flatt gebyr på 10 pst. blir gjort om til en løpende rente som er harmonisert med det som løstes av forslagsstilleren, vil kostnaden bli høyere for mange mottakere. Denne formen for harmonisering vil også gjøre det vanskeligere for folk å håndtere gjeld som går over tid. Flertallet mener derfor at det ikke bør gjennomføres en harmonisering.

Flertallet vil på samme tid understreke at selve vurderingen av om mottakeren burde visst om feilbetaling, må gjøres med utgangspunkt i mottakeren sine forutsetninger. I en sårbar tilstand og livsfase kan det være vanskeligere å orientere seg om både vedtak og økonomi. Flertallet mener derfor det er viktig at den skjønnsmessige forståelsen av dette blir vektlagt på en rimelig måte i den totale vurderingen.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at renten er ment for å blant annet dekke risikoen for at krav ikke blir betalt. En privatperson har større risiko enn staten, og dette reflekteres gjennom høyere rente for krav mot privatpersoner. Det er viktig at renten på statens krav ikke settes lavere enn renten andre private aktører kan kreve. Hvis staten setter lavere rente enn private, vil det medføre at private aktører som kredittkortselskaper m.m. blir prioritert før staten. Disse medlemmer vil også vise til at rente ikke er et egnet virkemiddel for å ivareta fordelingshensyn. Fordelingsmessige hensyn må ivaretas over størrelsen på ytelser fra Nav.

Komiteens medlem fra Rødt viser til at folketrygdloven slår fast at Nav skal betale brukerne om lag halvparten av ordinær forsinkelsesrente når Nav ved en feil har utbetalt en yttelse med for lavt beløp.

Dette medlem viser til at mange personer som mottar ytelser fra Nav, er i en sårbar situasjon. Likevel praktiserer Nav, etter dette medlems syn en streng tolkning av regelverket, slik at feil og uklarheter sjelden

kommer ytelsesmottakerne til gode. Mange brukere av Nav oppfatter staten som firkantet og nådeløs i saksbehandlingen. Samtidig gjør Nav selv grove feil, som man for eksempel har sett i den såkalte trygdeskandalen. Dette medlem mener det er urimelig at Nav skal betale lavere forsinkelsesrenter ved feilutbetalinger enn det virksomheter ellers i samfunnet er pålagt, og at dette fremstår som ekstra urettferdig i lys av at Nav selv er strenge og lite fleksible når brukerne vurderes å ha gjort en feil.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med forslag til nødvendige lovendringer som sørger for at Nav benytter den ordinære forsinkelsesrenten i tilfeller der brukerne har fått for lite utbetalt på grunn av en feil hos Nav og derfor har krav på en etterbetaling.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Rødt:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen komme tilbake med forslag til nødvendige lovendringer som sørger for at Nav benytter den ordinære forsinkelsesrenten i tilfeller der brukerne har fått for lite utbetalt på grunn av en feil hos Nav og derfor har krav på en etterbetaling.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Framskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:142 S (2021–2022) – Representantforslag fra stortingsrepresentant Mímir Kristjánsson om harmonisering av rentesatser ved etterbetaling av ytelser og tilbakekreving av feilutbetalinger fra Nav – vedtas ikke.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 26 april 2022

Kirsti Bergstø

leder

Dagfinn Henrik Olsen

ordfører

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT

Statsråden

Arbeids- og sosialkomiteen i Stortinget
Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

22/1287-

25. mars 2022

Representantforslag 142 S (2021-2022) fra stortingsrepresentant Mímir Kristjánsson om harmonisering av rentesatser ved etterbetaling av ytelser og tilbakekreving av feilutbetalinger fra Nav

Jeg viser til representantforslag fra stortingsrepresentant Mímir Kristjánsson om harmonisering av rentesatser ved etterbetaling av ytelser og tilbakekreving av feilutbetalinger fra Nav. Jeg vil først vise til hvordan regelverket praktiseres i dag før jeg redegjør for bakgrunnen for innføringen av regelverket som stortingsrepresentanten tar til orde for å endre.

Bestemmelsen i folketrygdloven § 22-17 (om renter ved etterbetaling) gjør det klart at enhver etterbetaling betales med årlige renter fra den datoen ytelsen skulle vært utbetalt og frem til utbetaling skjer.

Det er bare i de tilfeller feilutbetalingen har skjedd på grunnlag av forsett eller grov uaktsomhet hos den som kravet retter seg mot at det kan beregnes et rentetillegg på 10 prosent av det beløpet som kreves tilbake. Når det ilegges et rentetillegg på 10 prosent på det samlede nominell feilutbetalte beløpet, kreves det ikke renter ved nedbetaling av gjelden. Mange av sakene går tilbake i tid, men Nav bruker likevel det nominelle beløpet som utgangspunkt for beregning av rentetillegg 10 prosent. Mange av sakene med rentetillegg er store beløp, og nedbetalingen går ofte over flere år.

For tilbakebetalingskrav er det slik at dersom den som har fått utbetalingen (mottakeren) forsto eller burde ha forstått at utbetalingen skyldtes en feil, kan pengene kreves tilbakebetalt. I slike tilfeller kreves som regel hele beløpet tilbakebetalt, og et rentetillegg på 10 prosent pålegges ikke.

I de tilfeller feilutbetalingen skyldes dårlig informasjon fra Nav, misforståelser eller at mottakeren ikke kunne forstå eller burde forstått at utbetalingen skyldtes en feil, vil ofte tilbakebetalingskrav frafalles, eller beløpet halveres. Dersom beløpet halveres, vil det heller ikke kreves rentetillegg.

For tilbakebetalingskrav er det slik at det kun ilegges et rentetillegg på det samlede beløpet uavhengig av hvor lenge feilutbetalingen har pågått.

Dersom reglene for etterbetaling og tilbakebetaling skulle «harmoniseres» og for eksempel følge reglene i § 22-17 (renter ved etterbetaling), ville det altså kunne innebære en økning i kravene mot den som skal tilbakebetale et krav. Følgende eksempel kan illustrere dette:

Feilutbetalt periode: 1.1.2012 – 31.12.2013. Totalt 260 000 kroner. Innbetalinger fra 1.1.2015 da feilen ble avdekket.

I eksemplet forutsettes det jevn utbetaling per måned for enkelhets skyld. Det benyttes en nedbetalingsplan med 5000 kroner per måned til hele feilutbetalingen er innbetalt til NAV. Renter beregnet med samme satser som NAV benytter ved beregning av renter ved etterbetaling blir da 50 420 kroner.

Her er det beregnet i to omganger:

- Først fra beløpene ble feilutbetalt i 2013 og 2014: 12 140 kroner
- Deretter i perioden bruker hadde pengene i behold før hele kravet var tilbakebetalt i 2015 – 30.06.2019: 38 280 kroner
- Sum renter blir 50 420 kroner.

Til sammenligning utgjør rentetillegget på 10 prosent i denne saken 26 000 kroner.

Dagens regler om renter ved etterbetaling og rentetillegg ved tilbakekreving av ytelser ble innført i 2009 fordi det ikke forelå adgang til å gi renter ved etterbetaling. Samtidig var dette fraværet av regler i etterbetalingssituasjonene i praksis avgjørende for at en formell adgang til å kreve renter ved tilbakebetalingskrav ikke ble benyttet. Det ble ikke ansett rimelig å kreve renter når det ikke ble tilstått renter.

Ved innføringen var det av administrative årsaker ikke mulig å etablere en ordinær renteordning for tilbakebetalingskrav. Derfor er ordningene noe ulikt utformet, med den grunnleggende forskjell at et rentetillegg ilegges flatt på det samlede beløpet som kreves tilbake. Videre er rentetillegget forbeholdt et mindretall av sakene som gjelder tilbakebetaling, dvs. de sakene der det er utvist grov uaktsomhet eller forsett, mens det er åpnet for å gi renter i alle saker med etterbetaling. For etterbetalinger beregnes renter fra det tidspunktet den enkelte termin av ytelsen skulle vært utbetalt. Til sammenligning er det ikke adgang til å legge rentetillegg i de vanlige sakene om tilbakekreving, dvs saker hvor det ikke er forsett eller grov uaktsomhet.

I enkeltsaker om rentetillegg, kan reglenes virkning lede til et lavere tilbakebetalingsbeløp, sammenlignet med en ordinær renteberegning. Dersom en ordinær renteordning skal vurderes innført til erstatning for rentetillegget, må det ses nærmere på hvilke utslag det vil få i praksis. Jeg viser til det som er nevnt foran om risiko for at de samlede krav om tilbakebetaling blir høyere enn i dag. I en slik endret ordning vil renter kunne bli krevd med virkning fra tidspunktet for utbetalingen av den enkelte termin av ytelsen. Det er bemerket at praksis viser at det ikke er uvanlig at krav om tilbakebetaling gjelder terminytelser som er utbetalt noe tilbake i tid. Også spørsmålet om å innføre renter i de vanlige sakene om tilbakekreving, vil naturlig inngå i en helhetlig vurdering av harmonisering av rentesatsene.

For ordens skyld nevnes at Høyesterett i en dom avsagt 13. juni 2012, kom til at et rentetillegg ikke skal karakteriseres som straff.

På bakgrunn av dette, mener jeg at det ikke er hensiktsmessig å endre regelverket slik stortingsrepresentanten foreslår.

Med hilsen

Marte Mjøs Persen

